

najvećih posjeda u sjevernoj Hrvatskoj. Dolazak Franje Tahija na vlastelinstvo izazvao je u sljedećih desetak godina niz sukoba s ostalim nasljednicima koji su smatrali da imaju pravo na vlasništvo nad susjedgradsko-stubičkim posjedom. Suvlasnica posjeda Uršula Meknycz sa zetovima, uz pomoć medvedgradskoga vlastelina Ambroza Gregorijanca, prisvojila je Tahijevu polovicu vlastelinstva te otjerala njegovu suprugu Jelenu i djecu s posjeda dok se on nalazio u Požunu. Kako bi se stanje smirilo, uvedena je 1566. komorska uprava na vlastelinstvu, koja je trajala do 1569. Između 1569. i 1571. Tahi je postao jedini vlasnik na posjedu, što je privremeno stabiliziralo prilike na vlastelinstvu, no sukob među suvlasnicima naposljetku je rezultirao seljačkom pobunom u siječnju 1573 (→ Seljačka buna 1573). U samoj buni nije sudjelovao. U pismu đurškomu biskupu Antunu Vrančiću, poslanome iz Susjedgrada 6. IX. 1573, Tahi piše da je »lišen snage, nogu i ruku...« i moli vladara da mu svake godine preko vrhovnoga tridesetničara kraljevine isplaćuje do kraja života 1000 rajnskih forinti. Stoga podatak o 4. VIII. kao datumu njegove smrti, uklesan na njegovoj nadgrobnoj ploči, nije točan. Vjerodostojniji je podatak naveden u *Trakošćanskome ljetopisu*, po kojem je umro 3. X. 1573. u Susjedgradu. Pokopan je u župnoj crkvi Presvetoga Trojstva u Donjoj Stubici. U kanonskim vizitacijama 1622. tadašnji kanonik i arhidakon, a poslije zagrebački biskup Benedikt Vinković zapisao je da je u toj crkvi vidio grobnicu Franje Tahija te da je crkva oskvrnuta jer je u njoj pokopan heretik i da su u njoj za njegova života propovjedali protestantski propovjednici. Izvorni reljef nadgrobne ploče Franje Tahija čuva se u Muzeju seljačkih buna u Gornjoj Stubici. Tahi je jedna od poznatijih osoba hrvatske povijesti. Bio je protestant i jedan od najmoćnijih velikaša u Hrvatsko-slavonskome kraljevstvu XVI. st.

LIT.: A. Ivić, Nešto o Franji Tahiju, Savremenik, 3(1908) 11. • J. Buturac, Plemićke obitelji i njihovi posjedi ili gospostije u požeškom kraju od XIII–XVI stoljeća, Požeški zbornik, 5, 1984. • B. Čičko, Nemirno 16. stoljeće: Seljačka buna 1573. i raspad vlastelinstva, u: G. Horjan (ur.), Osam stoljeća Stubice, Gornja Stubica–Donja Stubica 2009. • I. Taby, Tahyak és azokkal rokon családok, Budimpešta 2012. • T. Pálófalvi, The Noble Elite in the County of Körös (Križevci) 1400–1526, Budimpešta 2014. B. ČIČKO

Taller, Gabrijel (Daller, Gabriel), slikar i grafičar (Krakov, Poljska, 1707 – Lepoglava, oko 1780). Od zaređenja 1740. do 1760. živio je i djelovao u Lepoglavi, gdje je najvjerojatnije bio suradnik tadašnjega vodećeg slikara I. K. Rangera. Potom je boravio i radio u Kamenskome do oko 1770, kada se vratio u Lepoglavu. Jedan je od vodećih pavlinskih slikara u drugoj polovici XVIII. st. Za knjigu Josipa Bedekovića *Natale solum magni Ecclesiae doctoris sancti Hieronymi* (1752) izradio je u bakrorezu sliku sv. Jeronima (signirana i datirana 1747). Pripisuju mu se i neke nepotpisane gravure u tome djelu. God. 1750. slikao je likove apostola na vratnicama velikoga sakristijskog ormara u crkvi Bezgrešnoga začeca Blažene Djevice Marije u Lepoglavi, 1760. portrete pavlinskih svetaca u pavlinskoj crkvi sv. Marije Snježne u Kamenskome te velike kompozicije *Sv. Pavao pustinjač s pavlinima* (Čakovec) i *Poklonstvo kraljeva* (Karlovac, danas u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu). U novije doba pripisuju mu se i slike *Mučenje sv. Erazma* iz crkve sv. Ane u Križevcima te *Kalvarija, Bičevanje Krista, Krunidba trnovom krunom* i *Krist pada pod križem* iz crkve Bezgrešnoga začeca Blažene Djevice Marije u Lepoglavi.

LIT.: D. Cvitanović, Slikarstvo pavlinskog kruga u 17. i 18. stoljeću, u: Kultura pavlina u Hrvatskoj: 1244–1786 (katalog izložbe), Zagreb 1989. • M. Repanić-Braun, O autorstvu pavlinskih slika iz crkve sv. Marije u Lepoglavi, *Gazophylacium*, 10(2005) 1–2. A. KANIŠKI

Talovac (de Thallowcz), hrvatska plemićka obitelj od XV. do XVI. st. Pretpostavlja se da su podrijetlom s otoka Korčule, a obiteljsko ime dobili su 1434. po posjedu *Tallowcz* ili *Tallocz* na širem području današnjega mjesta Topolovice nedaleko od Velikoga Grđevca. Zahvaljujući prihodima s brojnih vlastelinstava i posjeda u srednjovjekovnoj Hrvatskoj (Cetinska knežija), Slavoniji (Požeška, Križe-

vačka i Varaždinska županija) i Bosni (Srebrenik), ženidbenim vezama s uglednim ugarskim i hrvatskim velikaškim obiteljima te obnašanjem različitih visokih upravnih i vojnih službi, obitelj se tijekom prve polovice XV. st. uzdignula među najistaknutije velikaške obitelji Hrvatsko-Ugarskoga Kraljevstva.

Uspon obitelji započeo je s braćom *Matkom* (? – poslije 1444), *Ivanom* (? – 1445), *Petrom* (? – 1453) i *Frankom* (? – 1448), koje je kralj i car Sigismund Luksemburgovac postavljao na važnije položaje te im je davao niz posjeda u Hrvatskoj, Slavoniji i Bosni. Tako je Matko obnašao od 1435. dužnost bana cijele Slavonije, a uz to bio je i upravitelj Zagrebačke biskupije, slobodne općine Gradec te vranskoga priorata. Ivan je od 1439. bio vranski prior, Petar je bio hrvatsko-dalmatinski ban 1438–53, dok je Franko bio severinski ban. Politički utjecaj braća su zadržala i za vladavine Sigismundova nasljednika Alberta II. Habsburgovca (1439–40), a njihovo slabljenje započelo je za dinastičkih borbi (1440–43), što su se vodile između Vladislava I. Jagelovića i Ladislava V. Postuma. Nakon Petrove smrti, njegovi nasljednici teško su održavali nadzor nad svojim posjedima u srednjovjekovnoj Hrvatskoj te su se na kraju preselili u Slavoniju, gdje su se počeli nazivati Banićima (*Bánffy*), vjerojatno zbog banske časti koju je obnašao njihov otac.

Iako u Hrvatskome zagorju nisu imali obiteljske posjede, Matko je od 1433. do 1434. upravljao Malim Kalnikom, a kao gubernator vranskoga priorata držao je od 1434. belsko-ivanečko te od 1442. grebengradsko vlastelinstvo, koje su njegove pristaše preotele obitelji Grebenski. U sukobu s Celjskima 1445. Matko i brat Ivan, koji je u međuvremenu imenovan vranskim priorom, bili su poraženi te su se morali povući iz Hrvatskoga zagorja.

LIT.: E. Laszowski, Povjesne crtice o gradu Beli u županiji varaždinskoj, *Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva*, 7(1903–04) 2. • M. Kevo i A. Novak, Podjela kastruma i vlastelinstva Greben krajem 14. stoljeća: neki aspekti unutarnjeg razvoja svjetovnog vlastelinstva, u: *Ascendere historiam*: zbornik u čast Milana Kruheka, Zagreb 2014. K. REGAN

tambura → glazbala, tradicijska

Tamburaška noć, glazbena manifestacija koja se od 1980. održava u Maču. Pokretač je bio Franjo Posarić, a organizator je KUD »Ljudevit Gaj« iz Mača. Obično traje tri dana. U okviru manifestacije održavala se niz godina smotra tamburaških sastava sjeverozapadne Hrvatske i natjecanje za »Zlatnu tamburicu«. Od 1981. manifestacija se održavala na otvorenome, na drvenoj pozornici u središtu Mača, a od 1984. na prigodno izgrađenoj betonskoj pozornici (projekt Darko Venturini), koja je uklonjena 2010.

D. MUDRINJAK

tamburaški sastavi → glazbeni amaterizam; → mužikaši

Tanodi, Zlatko (Aurelio), povjesničar i arhivist (Breznički Hum, 1. IX. 1914 – Córdoba, Argentina, 14. VII. 2011). Nakon školovanja u Varaždinu, diplomirao je povijest na Filozofskome fakultetu u Zagrebu (1937), gdje je i doktorirao (1944). Radio je u Arhivu grada Varaždina (od 1938) i Državnome arhivu u Zagrebu (danas Hrvatski državni arhiv, 1940–45), u kojem je vodio Odjel srednjovjekovnih povijesnih dokumenata. God. 1944. imenovan je docentom na katedri za pomoćne povijesne znanosti Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, no 1945. emigrirao je u Austriju, gdje je studirao pravo u Grazu (1946), a potom arhivistiku i bibliotekarstvo u Vatikanu (1947–48). Od 1948. živio je u Argentini. Isprva je radio kao tekstilni radnik u Buenos Airesu, potom kao službenik građevinskoga poduzeća u Comodoru Rivadaviji. Od 1953. do 1984. bio je profesor na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Córdoba, gdje je utemeljio katedru za paleografiju i diplomatiku te Arhivsku školu (1959). Bio je znanstveni istraživač Državnoga vijeća za znanstvena i tehnička istraživanja u Buenos Airesu (1961–91), osnivač (1972) i voditelj Međumeričkoga centra za razvoj arhiva u Córdoba, koji mu je posvetio spomenicu *De*

archivos y archivistas: homenajes a Aurelio Tanodi (1987). Zaslužan je za utemeljenje moderne arhivske službe u Argentini i drugim državama Južne Amerike te se od 2003. datum njegova rođenja obilježava kao Dan arhivista Južne Amerike, a nagrada Argentinskoga arhivističkog saveza nosi njegovo ime. Izabran je za člana argentinske Akademije znanosti, dobio je počasni doktorat Sveučilišta u Kölnu te je odlikovan Redom hrvatskoga pletera (1998). God. 1976. proglašen je glasovitim gostom grada Lime. Suradivao je u *Nastavnome vjesniku, Časopisu za hrvatsku povijest, Hrvatskome jedinstvu, Hrvatskoj smotri, Novoj Hrvatskoj, Anuario del Departamento de historia* i dr. Objavio je više povijesnih i arhivističkih studija i monografija: *Monumenta historica liberae regiae civitatis Varasadini – Povijesni spomenici slobodnoga kraljevskoga grada Varaždina* (1942), *1300 godina hrvatske državnosti (dokumenti)* (1944), *Bosna nekad i danas* (1945), *Manual de archivología hispanoamericana: teorías y principios* (1961), *Guía de los archivos de Córdoba* (1968), *Medjugorje* (1993).

LIT.: K. Čvrlić, Hrvatsko-argentinski arhivist i povjesničar interameričke i svjetske reputacije dr. Zlatko Tanodi, Arhivski vjesnik, 34–35 (1991–92). • M. Švab, Tanodi, Zlatko, Tko je tko u NDH, Zagreb 1997. • B. M. Tanodi de Chiapero, Aurelio (Zlatko) Tanodi: prilog biografiji i bibliografiji radova, Arhivski vjesnik, 50(2007).

V. DUGAČKI

Tanzer, Valentin Leopold, liječnik, stomatolog (Kamnik, Slovenija, 10. II. 1824 – Graz, 27. IX. 1883). Osnovnu školu polazio je u rodnome kraju, 1841–49. gimnaziju u Zagrebu, a medicinu u Beču. God. 1854. promoviran je u doktora medicine i kirurgije te je položio rigoroz iz stomatologije. Od 1854. do 1857. bio je liječnik u Ptuj, a od 1857. do 1865. prvi kupališni liječnik u Krapinskim Toplicama. Autor je prve monografije o Krapinskim Toplicama (koja je služila kao predložak kasnijim monografijama) *Die Mineralquellen zu Krapina-Töplitz nächst Rohitsch in Croatien* (1861). Monografija donosi povijesne podatke vezane uz mjesto i kupalište, ukazuje na balneološko značenje kupališta, ali i privlačnost toga izletnički zanimljivoga kraja, spominje legendu o Čehu, Lehu, Mehu i sestri Vilini, podatke vezane uz posjede znamenitih plemićkih obitelji (Erdödy, Keglević, Drašković) te o izletnički bližim mjestima (Varaždin i Marija Bistrica).

M. IVANJEK

Taurisci, keltsko pleme koje se potkraj IV. st. pr. Kr. naselilo u dijelove srednje i istočne Slovenije, sjeverozapadne Hrvatske i jugozapadne Mađarske, gdje je, kao i ostala keltska plemena, na strateški važnim položajima podizalo naselja utvrđena zemljanim nasipima. Ostaci takva naselja otkriveni su na gradini u Loboru. Taurisci su bili vrlo dobri ratnici, te su često odlazili u pljačkaške pohode u Italiju. Nakon što su se potkraj prve polovice I. st. pr. Kr. udružili s Bojima u Panoniji, gotovo su ih uništili Dačani. Poslije su došli pod vlast Noričkoga Kraljevstva, zajedno s kojim su 15. god. pr. Kr. potpali pod rimsku vlast. Prvi su u spomenute krajeve uveli proizvodnju keramike na brzorotirajućem lončarskom kolu. U nošnju su uveli nove

tipove fibula žičane konstrukcije, katkada izrađene i od željeza, a na području na kojemu su obitavali počelo je kovanje te kolanje novca. Tijekom III. do I. st. pr. Kr. keltsko-latenska kultura utjecala je i na autohtone kulture pa je domaće stanovništvo malo-pomalo prihvatilo njezino naslijeđe, koje je obilježilo mlađe željezno doba.

K. FILIPEC

Tenšek, Marijan, publicist (Zagreb, 9. IV. 1956). Osnovnu školu polazio je u Lepajcima i Krapini. U Zagrebu je 1975. završio Tehničku školu Ruđera Boškovića (elektronika i automatika) i 1984. Višu tehničku školu sigurnosti na radu. Živi u Galovcu Začreškome, a bavi se samostalnim izdavaštvom u tvrtki Elektronika-Nakladnik. Istražuje kulturnu prošlost Hrvatskoga zagorja te život i stvaralaštvo njegovih istaknutih predstavnika. Pisao je o Lj. Gaju, S. Ortneru, V. Slugi, L. Sirniku, A. Hikecu, S. Valjavcu-Čerčilu, V. Risaković-Jugović, D. Vragović-Krce, S. Marjancu, P. Kitaibelu i posebice o M. Jurić Zagorki, objavljujući tekstove u zagorskim novinama, časopisima i godišnjacima *Hrvatsko zagorje, Krapinski vjesnik, Glas Zagorja, Zagorski list, Zagorski pinklec, Zagorka*, glasilo Društva Marije Jurić Zagorka, i *Godišnjak grada Zaboka 2013*. Autor je monografskih studija *Krapina i priče o Čehu, Lehu i Mehu* (2005), *Dobrovoljno vatrogasno društvo Krapina, 1875.–2005*. (2005, suautor), *Janko Tomić, književnik, učitelj, pedagog* (2007), *Dobrovoljno vatrogasno društvo Krapina, 1875.–2010*. (2010, katalog izložbe, autor teksta), *Dobrovoljno vatrogasno društvo Sveti Križ Začretje, 1884.–2009*. (2009), *Dobrovoljno vatrogasno društvo Sveti Križ Začretje, 1884.–2014.*, 130. obljetnica (2014), *Stjepan Roginić - Hari* (2018), *Lovačko društvo »Oštrc«* Lobar (suautor, 2018) i *Viktorija Risaković-Jugović, njezin život, bajke i priče* (2023). Priredio je publikacije *Majka Božja Jeruzalemska na Trškom Vrh u Krapini* (2002) Ante Žugčića i Franje Horvata te *Krapina na starim razglednicama* (2008), kao i zbirku pjesama *Štela bi, štela* (2006) D. Vragović-Krce. Od 1998. izdaje i zidne kalendare s obilježjima kulturno-tradicijskoga života Hrvatskoga zagorja.

I. CESAREC

Tenšek, Zdenko Tomislav, teolog (Zadavec kraj Orehovice, 1. X. 1943 – Zagreb, 31. VIII. 2007). Osnovnu školu pohađao je u Orehovici i Sesvetama, potom se školovao u Serafskoj (kapucinskoj) srednjoj školi u Osijeku i Franjevačkoj srednjoj školi u Zagrebu, gdje je 1963. maturirao te na Katoličkome bogoslovnom fakultetu 1969. diplomirao teologiju. Poslijediplomski studij pohađao je na Sveučilištu humanističkih znanosti u Strasbourgu, gdje je 1971. postignuo licencijat iz teologije u području ekumenizma. Doktorirao je na Papinskom sveučilištu Gregorijani u Rimu 1981. U kapucinski red stupio je 1960. u Vipavskome Križu u Sloveniji. Privremene zavjete položio je 1961, a doživotne 1967. u Zagrebu, za svećenika je zaređen 1969. Djelovao je u Serafskoj srednjoj školi u Osijeku (1971–73) i u kapucinskome samostanu u Zagrebu. Bio je tajnik Hrvatske kapucinske provincije (1973–77), provincijal (1982–88) te u više navrata zamjenik provincijala, definitor i samostanski poglavar. Kao provincijal bio je predsjednik Slavensko-mađarske konferencije kapucinskoga reda (1985–88). God. 1992–2005. bio je predstojnik Instituta za teološku kulturu laika, na kojem je predavao 1984–85. Od 1990. bio je član profesorskoga zbora Papinskoga ateneja Antonianum u Rimu, u Institutu za duhovnost, gdje je i predavao. Bio je član Ureda za istraživanje i refleksiju pri Generalnoj kuriji kapucinskoga reda u Rimu 1988–94. Od 1986. u Institutu za kršćansku duhovnost pri Katoličkome bogoslovnom fakultetu u Zagrebu predavao je kolegije Povijest monaštva i otačke duhovnosti i Marijanska duhovnost. Na istome je fakultetu bio zaposlen od 1991. kao asistent pri katedri kršćanske literature i kršćanskoga nauka. God. 1998. imenovan je pročelnikom te katedre, 2004. redovitim profesorom, a 2005. dekanom Fakulteta; ponovno je izabran u drugome mandatu 2007. Bio je član povjerenstva Zagrebačke nadbiskupije za vjeronauk u školi, a od 1996. član Vijeca za nauk pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji. God. 1993. imenovan je sudcem u kauzi za beatifikaciju Ante Antića. Uređivao je radioemisije na Hrvatskome radiju (1991–95) i Hrvat-

ZLATKO TANODI

ZDENKO TOMISLAV TENŠEK

